

Een Antwerpse Mars voor de Poëzie

Stijn Vranken (l)

- Dichter-performer
- Antwerps stadsdichter 2014-2015
- Bezieler van De Spreekende Ezels, een maandelijks treffen van muziek, poëzie en stand-upcomedy voor jong talent
- Wekelijks 'Nachtdichter' in *Week-Up* magazine
- Gastdocent aan het Conservatorium

Bernard Dewulf (r)

- Dichter, columnist, journalist, kunstkenner
- Antwerps stadsdichter 2012-2013
- Tot 2000 redacteur bij het *Nieuw Wereldtijdschrift*
- Tot 2009 columnist voor *De Morgen*
- Nu columnist voor weekendmagazine van *De Standaard*
- Dramaturg voor theatergezelschap NTGent

De ene een ingetogen chroniqueur van de samenleving, de andere een podiumbeest dat al dertien jaar een lans breekt voor poëzie en podiumtalent in de Koeckenstad. De ene net stadsdichter af, de andere kersverse verzenburgemeester. En allebei - toevallig? - alumni van onze universiteit. Een pittige babbel over grote en kleine dingen met Bernard Dewulf en Stijn Vranken.

TEKST **KATRIEN VERREYKEN**

FOTO **JESSE WILLEMS**

A

ls een volleerde dandy poseert Bernard Dewulf met sigaret en zonnebril in de avondzon, die de Antwerpse theaterbuurt in een zwoele Italiaanse atmosfeer onderdompelt. De Lambretta tegen de muur doet de rest. "Ah, dat licht", zucht Dewulf. "Dat is pure poëzie. Daar kan geen gedicht tegenop."

Algauw arriveert ook Stijn Vranken en zijn we vertrokken voor een paar uurtjes palaveren over poëzie in al haar facetten en de rol van stadsdichter van een grootstad.

Dichter bij jongeren

Kan je mensen, en dan vooral jongeren, vandaag nog raken met poëzie? "Dat hangt af van de definitie van poëzie", vindt Dewulf. "Mijn kinderen lezen geen poëzie, maar kijken wel vaak naar poëtische dingen, van Youtubefilmpjes over schilderijen tot theater. Ik vind Luc Tuymans grote poëzie. Of Michaël Borremans in Bozar. Daar kwam ondertussen al meer dan 100 000 man op af. Er is iets contradictoir aan de hand met ons gebruik van termen als 'poëzie' en 'poëtisch'. Als we het adjectief 'poëtisch' hantieren, kunnen we het bij wijze van spreken over sneeuw hebben, maar bij het woord 'poëzie' denken we onmiddellijk en uitsluitend aan teksten. En daar moeten we niet flauw over doen: er wordt veel meer poëzie geschreven dan gelezen. Zelfs de grote dichters verkopen soms maar een paar honderd exemplaren van hun dichtbundels. Gerekend op de totale boekenverkoop is het aandeel poëzie totaal verwaarloosbaar."

Vranken kijkt even naar zijn derde dichtbundel *Maak plaats van mij*, die hij in de hand heeft. De bundel is vers van de pers gerold, en hij is er best trots op. "Ik zeg soms grappend dat ik mijn dichtbundels veeleer zie als flyers voor mijn optreden, een soort visitekaartjes. Je moet je inderdaad neerleggen bij het feit dat je met poëzie niet iedereen bereikt. Literatuur is immers al een niche, en poëzie is nog eens een niche van een

niche. Maar ik verbaas me er toch over hoeveel poëzie-festivals er zijn, en hoeveel jongeren zelf poëzie schrijven, en naar poëzie komen luisteren."

Om zijn mening te staven, verwijst Vranken naar festivals zoals Crossing Border. "Dat muzikaal-literaire festival trekt jaarlijks toch enkele duizenden muziek- en literatuurminnende mensen naar de theaterzalen. Ook al staat het merendeel van het publiek niet op de dichters te wachten, toch is het fantastisch dat je dat publiek vijf minuten kan grijpen met poëzie. Voor mij heeft poëzie met 'onontkoombaarheid' te maken. Alleen, op papier bereiken gedichten zelden het grote publiek, via optreden lukt dat vaak wel."

Dragende poëzie

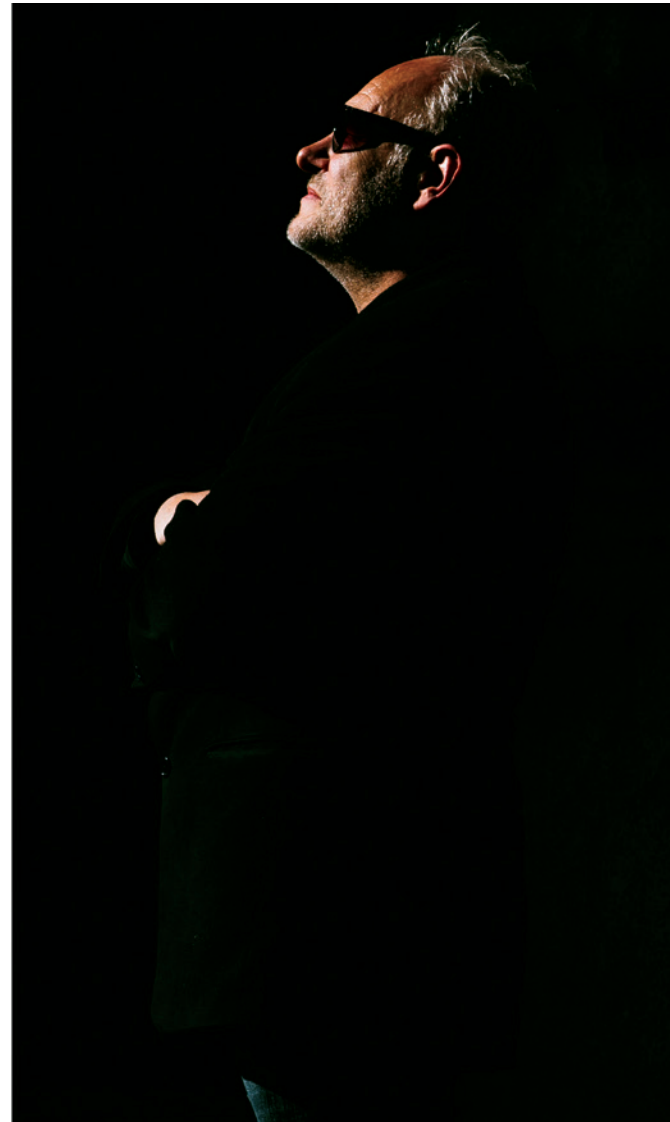
Dat moet Dewulf beamen, maar performen is niet zijn ding, nooit geweest. "Ja, ik wilde stadsdichter zijn, maar ik heb de organisatie meteen gezegd: 'Je mag niet van me verwachten dat ik poëzie ga declameren op de Grote Markt.' Je kan gedichten evenwel ook onontkoombaar maken door hun 'drager'. Het gedicht van Tom Lanoye waarbij de Boerentoren de liefde voor de kathedraal bezong, hing zes maanden lang op een meterslang doek op de Boerentoren. Ja, daar kan je niet omheen."

Ook enkele gedichten van Dewulf zijn nu permanent in de stad te bewonderen: zo hangt het gedicht voor *Kattyna Szyz* in het Red Star Line Museum, en op de benedenverdieping van de openbare bibliotheek in Wilrijk kan je zijn stadsgedicht *De lezer* vinden. Zelfs het containerpark in Berchem

kreeg een gedicht van Dewulf op de muur – "Nooit gedacht dat ik ooit een gedicht zou schrijven over een containerpark." Het Rubenianum en het Schoonselhof kregen er ten slotte ook eentje van zijn hand. "Op het stadsgedicht *De doden* ben ik het meest trots."

Gevangen (in een) gedicht

Er is maar één project waar Dewulf zich niet aan waagde, en dat hij dan ook graag aan zijn opvolger overlaat: de muren van de overdekte wandeling in de Antwerpse gevangenis met een gedicht opleuken. "Ik kon het niet", zucht Dewulf. "Ik heb dan een oproep gedaan aan de gevangenen om het zinnetje

DE DODEN

Men zegt, de doden zijn hier niet.
Het is niet waar. Nu ik ze nader
raken wij elkaar al aan. Nog even
en wij overleven samen in de dozen,
wonen dan door elkaar in de kamers,
kijken weer uit de nieuwe kinderen,
waken slapeloos over de uren en staan
op in het licht en de lichamen
waarin wij elkaar dagelijks terugvinden.

Bernard Dewulf

"Poëzie moet niks, maar een maatschappelijk engagement opnemen kan wel", aldus Dewulf.

'Vrijheid is...' te completeren, met de bedoeling die quotes dan op de muren te zetten, maar dat is bij heel wat gevangenen in het verkeerde keelgat geschoten."

"Tja, wat zeg je in godsnaam tegen die mensen als je daarna weer fluitend buiten wandelt?" vindt ook Vranken. Toch hoopt hij wel met het gegeven aan de slag te kunnen. "Ik wil alvast een oproep doen aan alle uitgeverijen en bevriende dichters om minstens één dichtbundel te doneren aan de gevangenisbibliotheek, zodat we de collectie kunnen uitbreiden. Naast thrillers blijken dichtbundels immers het meest uitgeleende genre. Heel wat gevangenen vin-

den vaak de juiste woorden niet in hun brieven naar geliefden, en doen dan een beroep op bestaande teksten. Misschien kunnen we hun favorieten op mooie postkaarten of posters drukken."

N-VA-stadsdichter

Het had trouwens niet veel gescheeld of er was geen zevende stadsdichter voor de Koekenstad gekomen. Onder meer André Gantman, N-VA-fractieleider in de Antwerpse gemeenteraad, zette het stadsdichterschap op de helling. Na heel wat protest besliste het stadsbestuur dan toch de stadsdichter te behouden en Vranken werd op het nippertje

aangezocht om de honneurs waar te nemen. Door de onverwachte vraag had hij bij zijn aanstelling in februari nog géén eerste stadsgedicht klaar, maar Vranken gaf wél een opvallende speech. Daarin droomde hij onder meer van een Antwerpse Mars voor de Poëzie - een knipoog naar De Wevers befaamde verkiezingsopmars naar het Schoon Verdiep in oktober 2012. Hij wees ook op de crisis en een stadsbestuur dat de broeksriem aanhaalt 'in Venetiaans leder' - een verwijzing naar de das met Venetiaanse leeuwen die De Wever bij de koninklijke Blijde Intrede droeg. "Een pittige speech", moest zelfs de burgemeester toegeven. →

"Door mijn vooropleiding in Productontwikkeling ben ik getraind in het maken van wat er niet is", zegt Vranken.

→ Volgens Bart Moeyaert, een van de voorgaande stadsdichters, hebben Antwerpenaren nood aan een apolitieke stem. Vinden beide heren ook dat het stadsdichterschap apolitiek moet ingevuld worden? Vranken wikt en weegt zijn woorden: "Als kunstenaar heb je vaak toch eerder een solitaire gene-

tica. Als ik voel dat ik een standpunt moet innemen door dingen die gebeuren, dan doe ik dat. Ik ben niet chronisch politiek geëngageerd, maar ik kan wel politiek geïrriteerd raken. Ik kan me voorstellen dat ik bij momenten de nood voel om te reageren en dat er dan een gedicht van komt."

"Ik geloof niet in de impact van een dichter op het beleid", repliceert Dewulf. "We overschatten mateloos de invloed van de cultuur op het bestuur. Maar ik ken wel heel wat dichters die zich engageren; ten aanzien van eenzaamheid, van het leven, van de tijd... Onze huidige dichter des vaderlands, Charles Ducal, engageert zich ook zeer sterk. Al in 1993 nam hij in zijn gedichten een duidelijk standpunt in tegen de opkomst van extreemrechts, tegen racisme en separatisme. Poëzie moet niks, maar een maatschappelijk engagement opnemen kan uiteraard wel."

Sterven in Leuven

We zouden het door al het gepraat over poëzie en stadsdichterschap bijna vergeten, maar de reden waarom we Stijn Vranken en Bernard Dewulf bij elkaar brachten, is dat ze allebei alumni van onze universiteit zijn. Dewulf deed zijn kandidaturen Germaanse aan de toenmalige KUB in Brussel, maar koos voor de licenties heel bewust voor Antwerpen: "Ik had een grote passie voor literatuur, en mijn professor Nederlandse Letterkunde aan de KUB, Bernard Kemp, zei me: 'Als jij naar Leuven gaat, Dewulf, dan sterf je.' Ik heb dan Antwerpen gekozen, vooral voor professor Paul De Wispelaere, die een erg goede naam had als docent Nederlandse literatuur."

Vranken is alumnus Productontwikkeling, en van productontwikkelaar naar stadsdichter lijkt een minder evidente weg. "Toch hebben zowel dichters als productontwikkelaars de drang om scheppend bezig te zijn. Dat bindt hen. Ik vond de opleiding fantastisch en heb daarna nog een zestal jaar als researcher gewerkt, rond *usability* en *eyetracking technology*. Maar ik was toen al sterk met schrijven bezig en met mijn chaopoëtisch collectief De Spreekende Ezels. Op een bepaald moment heb ik dan definitief de overstap gemaakt."

Wat we niet weten

Is een academische opleiding een meerwaarde voor een schrijver? "De grootste

schrijvers hebben nooit een literatuur- of taalkundeopleiding gehad”, relativeert Dewulf meteen. “Claus niet, Nolens niet... Als recensent ben ik wel blij dat ik de context en het referentiekader heb meegekregen. Ik heb zelf literatuur gestudeerd, maar hoe ouder ik word, hoe meer ik terugval op taalkunde. Mijn columns hebben alles met taal te maken. Het onderwerp, dat komt wel. Als die eerste zin er staat, dan volgt de rest vanzelf.”

“Door mijn vooropleiding in productontwikkeling ben ik getraind in het maken van wat er niet is”, vertelt Vranken. “Als opdracht voor de open dag moesten we eens met 200 gram papier een brug maken tussen twee tafels waar een bowlingbal over kon rollen.

Je denkt ‘no way’, maar dat is toch gelukt. En dat neem ik wel mee in mijn huidige werk: het kan wél. Ik probeer het gewoon en we zullen wel zien.”

Ondertussen is Vrankens eerste stadsge-dicht er wel. Daarin bekijkt hij Antwerpen vanuit de ruimte en ziet hij de stad oplichten als een vlek of een spat. “Ik wilde een ode brengen aan het schitterende, eeuwig brandende vuur dat dit creatieve dorp aan de Schelde uitstraalt. Het thema van het licht wil ik graag in mijn verdere stadsdichterschap uitwerken. En ik wil als stadsdichter ook heel graag het grote ‘ongelijk’ viëren. Wat ons meer bindt dan wat ook, is wat we niet weten, en waar we ons in vergissen.” ■

We hangen voortdurend in de lucht (maar nooit als lente)

Hoor ons, onze kelen om ter hoogst
opgeknoot, elk aan onze eigen stem.

Voortdurend zijn wij van mening, dat
houdt maar niet op.

Wat hangen we hier toch te luiden,
geen mens zelfs maar half in de maat?

Het is gek, maar het stelt me gerust
dat de kosmos geen klank verdraagt.

Dat niets ons hoort, het zou weleens
geen toeval kunnen zijn.

Stijn Vranken

E

City poets want to make poetry ‘inescapable’

Antwerp has had a city poet since January 2003, when it became the first Flemish city to nominate someone for this role. The poet’s task is to write a minimum of 12 poems, in a 24-month period, about what he or she encounters during everyday life in Antwerp. Bernard Dewulf – a columnist, journalist, art connoisseur and playwright for theatre troupe NTGent – was Antwerp’s city poet in 2012 and 2013 before handing the torch to Stijn Vranken in February 2014. While Dewulf was a somewhat retiring chronicler of society, Vranken is more used to the spotlight: he has been promoting poetry and performance art in the city for 13 years. He is also the driving force behind ‘De Sprekende Ezels’, a monthly meeting filled with music, poetry and stand-up comedy for young talent in four Flemish cities.

Both city poets are University of Antwerp alumni: Dewulf studied Germanic Philology and Vranken graduated in Product Development. The latter, in particular, may come as a surprise, but Vranken feels that a product developer actually has a lot in common with a poet. After all, they both have the urge to create things. According to Dewulf and Vranken, today’s young people can still be touched by poetic things: a painting, a good play, a moving YouTube clip, the light outside... It can all be poetry. As a poet you have to accept the fact that you cannot reach everyone with poems. But if you can make poetry ‘inescapable’, then you can still touch and amaze unsuspecting passers-by.